

Ακάθιστος ύμνος

«Ο Ακάθιστος Ύμνος», ρωσική εικόνα του 14ου αιώνα.

Στο κέντρο εικονίζεται η Παναγία, ενώ καθεμιά από τις μικρές περιφερειακές εικόνες αφορά τη διήγηση ενός από τους 24 «οίκους» του Ακάθιστου Ύμνου

Ακάθιστος ύμνος ονομάζεται γενικά κάθε ορθόδοξος χριστιανικός ύμνος ο οποίος ψάλλεται από τους χριστιανούς πιστούς σε όρθια στάση. Έχει επικρατήσει όμως να λέγεται έτσι ένας ύμνος («Κοντάκιο») της **Ορθόδοξης Εκκλησίας** προς τιμήν της **Θεοτόκου**, γνωστός ως **Τη Υπερμάχῳ Στρατηγῶ**, ο οποίος ψάλλεται στους ναούς τις πέντε πρώτες Παρασκευές της **Μεγάλης Τεσσαρακοστής**, τις πρώτες τέσσερις τμηματικά, και την πέμπτη ολόκληρος. Είναι ένας ύμνος που αποτελείται από προοίμιο και 24 οίκους (στροφές) σε ελληνική αλφαβητική ακροστιχίδα, από το Α ως το Ω (κάθε «οίκος» ξεκινά με το αντίστοιχο κατά σειρά ελληνικό γράμμα).

Ο Ακάθιστος ύμνος θεωρείται ως ένα αριστούργημα της βυζαντινής υμνογραφίας. Είναι γραμμένος πάνω στους κανόνες της ομοτονίας, ισοσυλλαβίας και εν μέρει της ομοιοκαταληξίας. Η γλώσσα του είναι σοβαρή και ποιητική και πλουτίζεται από κοσμητικά επίθετα και πολλά σχήματα λόγου (αντιθέσεις, μεταφορές, κλπ). Το θέμα του είναι η εξύμνηση της ενανθρώπισης του Θεού μέσω της Θεοτόκου, πράγμα που γίνεται με πολλές εκφράσεις χαράς και αγαλλίασης, οι οποίες του προσδίδουν θριαμβευτικό τόνο.

Ιστορία

Το έτος **626**, και ενώ ο Αυτοκράτορας **Ηράκλειος** ηγείτο εκστρατείας του βυζαντινού στρατού κατά των Περσών, η **Κωνσταντινούπολη** πολιορκήθηκε αιφνιδίως από τους **Αβάρους**. Γνωρίζοντας την απουσία του στρατού, οι Άβαροι απέρριψαν κάθε πρόταση εκεχειρίας και την 6η Αυγούστου κατέλαβαν την **Παναγία των Βλαχερνών**. Σε συνεργασία με τους Πέρσες, τη νύχτα της 7ης προς 8η Αυγούστου, ετοιμάζονταν για την τελική επίθεση, ενώ ο **Πατριάρχης Σέργιος** περιέτρεχε τα τείχη της Πόλης με την εικόνα της Παναγίας της Βλαχερνίτισσας και ενεθάρρυνε το λαό στην αντίσταση. Τη νύχτα εκείνη, φοβερός ανεμοστρόβιλος, που αποδόθηκε σε θεϊκή αρωγή, δημιούργησε τρικυμία και κατέστρεψε τον εχθρικό στόλο, ενώ αντεπίθεση των αμυνόμενων προξένησε τεράστιες απώλειες στους Αβάρους και τους Πέρσες, οι οποίοι αναγκάστηκαν να λύσουν την πολιορκία και να αποχωρήσουν άπρακτοι.

Την **8η Αυγούστου**, η Πόλη είχε σωθεί από τη μεγαλύτερη ως τότε απειλή της ιστορίας της. Ο λαός, θέλοντας να πανηγυρίσει τη σωτηρία του, την οποία απέδιδε σε συνδρομή της Θεοτόκου, συγκεντρώθηκε στο Ναό της Παναγίας των Βλαχερνών. Τότε, κατά την παράδοση, όρθιο το πλήθος έψαλε τον από τότε λεγόμενο «Ακάθιστο Ύμνο» στην Παναγία, αποδίδοντας τα «νικητήρια» και την ευγνωμοσύνη του «τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ».

Κατά την επικρατέστερη άποψη, δεν ήταν δυνατό να συνετέθη ο ύμνος σε μία νύκτα. Άρα, μάλλον είχε συντεθεί νωρίτερα και μάλιστα θεωρείται ότι ψαλλόταν στο συγκεκριμένο ναό στην αγρυπνία της 15ης Αυγούστου κάθε έτους. Απλώς, εκείνη την ημέρα ο ύμνος εψάλη

«ὀρθοστάδην», ενώ αντικαταστάθηκε το ως τότε προοίμιο («Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς λαβὼν ἐν γνώσει») με το ως σήμερα χρησιμοποιούμενο «Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια», το οποίο έδωσε τον δοξολογικό και εγκωμιαστικό τόνο στον ως τότε διηγηματικό και δογματικό ύμνο.

Δομή

Ο Ακάθιστος Ὑμνος αποτελείται από 24 «οίκους» (στροφές), οι οποίοι είναι δύο ειδών. Οι περιττοί (Α-Γ-Ε...), που είναι εκτενέστεροι, αποτελούνται από δεκαοκτώ στίχους. Οι πέντε πρώτοι περιλαμβάνουν τη διήγηση, οι δώδεκα επόμενοι αποτελούν τους χαιρετισμούς, οι οποίοι απευθύνονται προς την Θεοτόκο και ο δέκατος όγδοος είναι το εφύμνιο «*χαίρε Νύμφη Ανύμφευτε*». Οι άρτιοι (Β-Δ-Ζ...), που είναι συντομότεροι, αποτελούνται μόνο από πέντε στίχους διήγησης και το εφύμνιο «*Αλληλούια*». Από τους άρτιους οίκους, οι περισσότεροι αναφέρονται στο Χριστό (Θ-Κ-Μ-Ξ-Π-Σ-Υ-Χ), και μερικοί στη Θεοτόκο (Β-Δ-Ζ-Ω).

Γενικό θέμα του ύμνου είναι ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, ο οποίος αναφερόταν και στο αρχικό του προοίμιο. Με πηγές του την Αγία Γραφή και τους Πατέρες της Εκκλησίας, ο Ακάθιστος Ὑμνος περιγράφει τα ιστορικά γεγονότα, αλλά προχωρεί και σε θεολογική και δογματική ανάλυσή τους.

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

**Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε,
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοί,
Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε.**

ΑΠΟΔΟΣΗ ΣΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

**Σ' Εσένα Θεοτόκε, την Υπέρμαχο Στρατηγό,
μ' ευγνωμοσύνη η Πόλη σου αποδίδει τη νίκη.
Και σου αναπέμπει θερμές ευχαριστίες,
επειδή (με τη δική σου επέμβαση)
λυτρωθήκαμε απ' τις συμφορές.
Εσύ όμως που η δύναμή σου είναι ακατανίκητη,
ελευθέρωσε κι εμένα από κάθε είδους κινδύνους,
για να σου αναφωνώ:
Χαίρε, Νύμφη ανύμφευτε.**

ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον.
ἵνα κράζω σοί, Χαῖρε, Νύμφη Ἀνύμφευτε.

